

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ
КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ**

Анотація. Досліджено основні нормативно-правові акти, які регламентують порядок здійснення касових операцій суб'єктами господарської діяльності та банками. Визначено адміністративну та кримінальну відповідальність за правопорушення у сфері готівкового обігу в Україні.

Аннотация. Исследованы основные нормативно-правовые акты, регламентирующие порядок осуществления кассовых операций субъектами хозяйственной деятельности и банками. Определены административная и уголовная ответственность за правонарушения в сфере наличного обращения в Украине.

Annotation. Basic normative and legal acts regulating the procedure of cash operations conducted by economic entities and banks are investigated. Administrative and criminal responsibility is defined for law infringement in the field of cash circulation in Ukraine.

Ключові слова: готівковий обіг, касові операції, правове забезпечення, регулювання готівкового обігу, фінансова дисципліна.

Грошовий обіг, його характер, ознаки та правила здійснення мають принципове значення для всіх економічних процесів. Управління грошовим обігом здійснюється державою в особі Національного банку України (НБУ) з метою з реалізації його конституційної функції щодо забезпечення стабільності національної грошової одиниці та впровадження ефективного механізму контролю, спрямованого на забезпечення дотримання регламенту здійснення грошових операцій.

Згідно з чинним законодавством це й обумовлює актуальність даної статті.

У вітчизняній економічній літературі проблеми правового забезпечення здійснення касових операцій знайшли висвітлення в наукових працях Гальчинського А. С., Івасіва Б. С., Лукашева О. А., Міщенко С. В., Арбузова С. Г., Колобова Ю. В. та інших науковців і практиків.

Метою статті є дослідження нормативно-правового забезпечення регуляторної діяльності НБУ у сфері готівкового обігу та організації касових операцій в Україні.

Основний законодавчий акт, що регулює відносини у сфері готівкового обігу в Україні на сьогоднішній день – Положення "Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні" [1].

У банківській сфері основним нормативним документом, що встановлює порядок і вимоги щодо здійснення банками, їх філіями та відділеннями касових операцій у національній та іноземній валюті, виступає Інструкція "Про ведення касових операцій банками в Україні" [2].

Контроль за дотриманням встановлених НБУ норм з регулювання обігу готівки в національній валюті суб'єктами господарської діяльності здійснюють органи державної податкової служби, державної контрольно-ревізійної служби, а банками – безпосередньо НБУ.

Передбачені законодавством штрафні санкції застосовуються органами державної податкової служби на підставі матеріалів проведених ними перевірок.

У разі порушення суб'єктами підприємницької діяльності, а також постійними представництвами нерезидентів, норм з регулювання обігу готівки у національній валюті, що встановлюються НБУ, до них застосовуються санкції, наведені у таблиці.

Таблиця

Правова відповідальність за правопорушення у сфері готівкового обігу

Нормативно-правовий документ	Правопорушення	Відповідальність
Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУАП) ст. 155 [4]	Порушення вимог Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" від 01.01.2013 р. [2]	Накладення штрафу на осіб, які здійснюють розрахункові операції, у розмірі 2 – 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (НМДГ) і на посадових осіб – 5 – 10 НМДГ. Повторне порушення – накладення штрафу на осіб, які здійснюють розрахункові операції, 5 – 10 НМДГ і на посадових осіб – 10 – 20 НМДГ

КУАП ст. 162 [4]	Незаконні скуповування, продаж,	Попередження або накладення штрафу в роз-
------------------	---------------------------------	---

	обмін, використання валютних цінностей	мірі 30 – 44 НМДГ з конфіскацією валютних цінностей
КУАП ст. 163 [4]	Порушення небанківською фінансовою установою, яка має ліцензію НБУ на переказ коштів, порядку приймання готівки для подальшого її переказу	Накладення штрафу на посадових осіб небанківської фінансової установи – 100 – 200 НМДГ. Повторне порушення – 500 – 1000 НМДГ
КУАП ст. 166 [4]	Порушення Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" [6]	Накладення штрафу 50-100 НМДГ. Накладення штрафу на члена/учасника платіжної системи 100 – 500 НМДГ
КУАП ст. 166 [4]	Порушення загальних параметрів моніторингу	Накладення штрафу на посадових осіб еквайра та/або емітента 100 – 200 НМДГ
КУАП ст. 166 [4]	Розголошення інформації, що є об'єктом обміну між суб'єктом первинного фінансового моніторингу та центральним органом виконавчої влади	Накладення штрафу 300 – 500 НМДГ
Кримінальний Кодекс України (ККУ) ст. 199 [5]	Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну підробленої національної валюти України у вигляді банкнот чи металевих монет	Позбавлення волі на строк 3 – 7 років. Повторне правопорушення – позбавлення волі на строк 5 – 10 років із конфіскацією майна
ККУ ст. 209 [5]	Володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних унаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передувало легалізації доходів	Позбавлення волі на строк 3 – 6 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років з конфіскацією коштів/майна. Повторне порушення – позбавлення волі на строк 7 – 12 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією коштів/майна

Основним нормативно-правовим актом, що визначає підстави і порядок запровадження НБУ особливого режиму контролю за діяльністю банків і філій іноземних банків, виступає Положення "Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства" № 346 від 13.08.2012 р. [3].

Проведений автором аналіз інституційних засад організації та регулювання готівкового грошового обігу свідчить, що сьогодні в Україні цей процес є трьохрівневим: перший рівень – це законодавча регламентація основних засад грошового обігу в Конституції та Законах України і визнання грошової системи складовою економічної безпеки держави; другий рівень – нормативне врегулювання та встановлення правил Національним банком України безпосередньо для структурних підрозділів НБУ та банківських установ; третій рівень – встановлення банківськими установами правил та контроль за їх дотриманням із боку клієнтів цих банків.

Таким чином, у статті були розглянуті основні нормативно-правові документи, що регламентують порядок здійснення касових операцій та встановлюють вимоги щодо організації готівкових розрахунків, а також визначена адміністративна та кримінальна відповідальність за правопорушення у сфері готівкового обігу в Україні.

Наук. керівн. Рац О. М.

Література: 1. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління НБУ № 637 від 15.12.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. 2. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні : Постанова Правління НБУ № 174 від 01.06.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>. 3. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства : Постанова Правління НБУ № 346 від 17.08.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 5. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 6. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України № 2346-III від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>.